

THE COMPETENCES OF PHYSICAL EDUCATION STUDENTS. UNIFIED VERSUS TWO-TIER UNIVERSITY STUDIES

PE Students' Competences

KRYSTYNA BUCHTA

*The Josef Pilsudski University of Physical Education in Warsaw,
Faculty of Physical Education and Sport in Biała Podlaska, Department of Marketing and Statistics*

Mailing address: Krystyna Buchta, Ph.D., Faculty of Physical Education and Sport,
21-500 Biała Podlaska, Poland, 2 Akademicka St., tel.: +48 83 3428784,
e-mail: krystyna.buchta@awf-bp.edu.pl

Abstract

Introduction. The objective of the study was a comparative analysis of the results of unified and two-tier university studies in physical education at the Faculty of Physical Education and Sport in Biała Podlaska of the University of Physical Education in Warsaw. **Material and methods.** The study utilized 128 full-time final semester students. The study utilized a diagnostic poll and random survey method. On the basis of respondents' opinions, the following results were analyzed: respondents' expectations regarding their education and the level of their fulfilment, forms of activities undertaken during studies, professional plans and opinions regarding the course of studies in PE. **Results.** The analysis revealed that, when making the decision to study physical education, respondents expected to gain directional competences and knowledge and skills enabling further education. Respondents highly regarded the level of these competences gained. The majority of respondents expressed a wish to find employment in the education sector and other institutions of physical education. **Conclusion.** The result of the research indicated that transforming unified Master's studies into two-tier university studies did not bring about fundamental changes in the outcome of studies in physical education.

Key words: physical education, unified Master's studies, two-tier university studies, outcome of education, competences

Introduction

The implementation of the Bologna Declaration introduced several reforms in the European higher education system. The objectives of these reforms included the creation of favourable conditions for greater mobility of citizens, improvement of comparability of education systems of the member states, the quality of education and also adjustment of education to fit market requirements thus increasing graduates' employment prospects. The introduction of the two-tier university studies model was to assist the implementation of these stipulations. Flexibility within the new system, which allowed a student to revise his choice of studies, even after undertaking a particular course, terminating studies at a bachelor's level and finding employment or taking a break and undertaking master's studies at a later time, was seen as the chief advantage. It was also stipulated that the two-tier system, based upon shortened educational cycles and open to discipline and profile changes, will provide better grounds for lifelong learning [1].

Although any practical outcomes of educational reforms that were initiated by the Bologna process have yet to be fully identified, numerous negative evaluations of the program can be found [2, 3]. Attention is drawn to the fact that, while educating graduates, who will be competitive on the market, has become the priority of higher education institutions, the knowledge imparted will only serve to shape competences marginalizing its autotelic values. Consequently, higher education graduates will be trained and not educated.

There appears to be some controversy regarding the Bologna model and education of teachers [4]. There are issues concern-

ing the benefits of dividing teacher studies into two tiers which, on account of decreasing demand for teachers, may not offer ready employment to people holding a bachelor's degree [1, 5, 6].

The present study is an attempt at empirical evaluation and analysis of the outcomes of unified and two-tier studies in physical education at the Faculty of Physical Education and Sport in Biała Podlaska of the University of Physical Education in Warsaw. Evaluation of the effects of transformation of the unified Master's studies into the two-tier university studies was based upon graduates' opinions. The objective of the present study was to determine the level of required competences and their fulfilment in the course of studies, the evaluation of attitudes reflected in students' activities undertaken during studies and students' professional plans.

Material and methods

The study utilized 60 graduates of unified Master's studies and 68 graduates of two-tier studies, who had graduated from PE studies at the Faculty of Physical Education and Sport in Biała Podlaska of the University of Physical Education in Warsaw in the academic year 2010/2011.

2/3 of the total number of respondents in both groups were male. 60-70% came from cities. 43-55% of grades ranged from 3,5-4,0. Graduates of two-tier studies received higher grades more frequently (above 4,5- 16% vs. 3% in graduates of unified studies).

Empirical data was collected by means of a diagnostic poll and random survey methods.

The survey questionnaire included a section for the analysis of:

- respondents' requirements regarding PE studies;
- the level of competences gained during studies;
- respondents' activities undertaken during studies;
- professional plans and opportunities.

The study, in accordance with definitions provided by the European Parliament and the Council of the European Union [7], under the term „effects of studies” understands - „defining what a student knows, understands and is able to do having finished a process of education. The process of defining is carried out in terms of knowledge, skills and competences”. In the light of the above definition, „knowledge” constitutes „the effect of acquiring information by learning”. „Skills” denote „the ability to use knowledge and know-how to perform tasks and solve problems”. European Qualifications Framework defines „competences” as „proven ability to utilize knowledge, skills and personal, social or methodological abilities exhibited at work or in learning and professional career and personal life”.

In order to establish the structure of respondents' requirements regarding studies, factor analysis with Varimax rotation was utilized. The Kaiser criterion was taken into account when isolating factors. Comparative analyses were carried out by means of the t-Student and chi-squared tests. The education model was employed as the discriminatory variable. Differences of $p < 0,05$ were defined as statistically relevant.

Results

Defining clients-students' requirements was crucial when assuming the marketing approach towards education as an educational service and evaluating outcomes of studies [8].

The structure of required competences vs. the model of education

Students' requirements regarding their studies were evaluated on a 5-point scale, 5 being max. A factor analysis was carried out in order to evaluate the structure and assess the extent to which required competences of students of unified and two-tier studies converged. As a result of the analysis two independent factors that bound related variables the most were isolated. In case of students of unified Master's studies, the first factor included the majority of evaluated competences. The strongest factor loadings pertained to general skills (computer literacy, knowledge of foreign languages, starting one's own business) and directional competences. The second factor encompassed requirements related to self-study and development of a career in sports. The structure of factors isolated on the basis of declarations of students of two-tier studies was slightly different. The first factor correlated the most only with general skills regarding entrepreneurship. The second factor pertained to vocational skills supported with intellectual skills and the development of a career in sports (Tab. 1).

Respondents' expectations regarding studies vs. the level of competences gained

Crucial findings regarding the evaluation of effects of studies were obtained when making a comparison of competences expected and gained in the course of studies. The analysis of respondents' opinions revealed that students of both unified and two-tier studies expected mainly good preparation for entering the employment market in the educational sector (approx. 90% of respondents), general intellectual development (84-87%) and preparation for team work (77-78%) (Tab. 2). This type of expectation scored 4,1-4,6 points (out of 5) in respondents' answers. At the same time the analysis of the data collected revealed that competences gained in the course of studies

considerably diverged from respondents' expectations and scored 3,6-4,0 points (statistically relevant difference).

Table 1. Expectations regarding studies. Factor analysis with Varimax rotation*

Required Competences	Unified Master's Studies		Two-tier University Studies	
	Factor 1.	Factor 2.	Factor 1.	Factor 2.
general intellectual development	0.52	0.44	-0.01	0.72
preparation to undertaking employment in educational sector	0.64	0.42	-0.06	0.79
managerial skills	0.58	0.23	0.82	-0.01
self-study skills	0.25	0.74	0.35	0.49
knowledge of foreign languages	0.81	-0.09	0.61	0.30
computer literacy	0.84	0.01	0.80	0.21
entrepreneurial skills	0.70	0.05	0.89	-0.06
teamworking	0.34	0.32	0.45	0.37
development of sport career	-0.31	0.73	0.34	0.54
Explained Variation (%)	31.40	16.20	29.30	19.50

* - factor loadings linked with variables the strongest are in bold

Table 2. Competences expected and gained* (%)

Evaluated Competences	Expected Competences		Gained Competences	
	Unified Master's Studies (N=60)	Two-tier University Studies (N=68)	Unified Master's Studies (N=60)	Two-tier University Studies (N=68)
general intellectual development	86.7	83.8	58.3	55.9
preparation to undertaking employment in educational sector	91.7	89.7	65.0	70.6
managerial skills	46.7	44.1	18.3	20.6
self-study skills	75.0	70.6	63.3	60.3
knowledge of foreign languages	61.7	61.8	28.3	22.1
computer literacy	55.0	47.1	48.3	36.8
entrepreneurial skills	45.0	36.8	11.7	19.1
teamworking	76.7	77.9	66.7	72.1
development of sport career	48.3	63.2	11.7	30.9

* score 4 and 5 only is taken into account in the table (1-5 scale, 5-max.)

A relatively high percentage of respondents expected good preparation for self-study (71-75%). Skills gained in this respect were evaluated as high by 60-63% of respondents (3,6-3,7 points on average). Lower requirements were expected as far as managerial and entrepreneurial skills were concerned. Less than 50% of respondents regarded these as important or essential. The level of these competences gained in the course of studies was evaluated as insufficient on average. Only one in five respondents evaluated these as high.

Respondents also exhibited low level of foreign language knowledge. Only 22% of students of two-tier studies and 28% of students of unified Master's course evaluated these skills as high (score of 4 and 5 points). Approximately 62% of respondents declared expectations regarding such skills.

Other indicators and characteristics of outcomes of education

In the context of the National Qualifications Framework, not only knowledge and skills but also exhibited attitudes, including the ability to undertake particular activities, constitute vital characteristics regarding outcomes of education. The present study revealed that students directed their activities mainly towards participation in numerous tournaments and courses, the measurable result of which was additional trainer and coach certificates (more than 80% of respondents). Other less popular activities taken up by students pertained to starting an additional degree studies (8-15%), participation in science clubs (9-12%), voluntary work (4-12%) and international student exchange programs (2-3%) (Fig. 1).

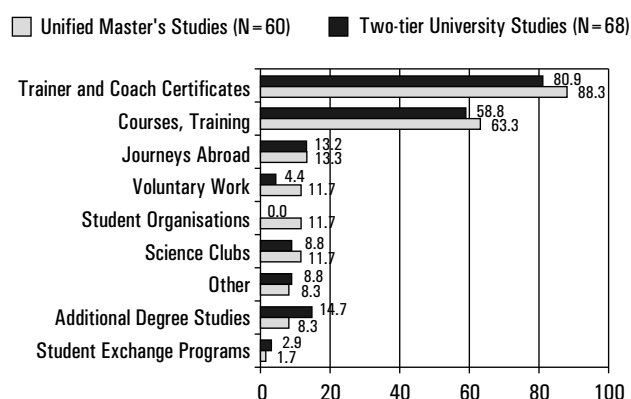
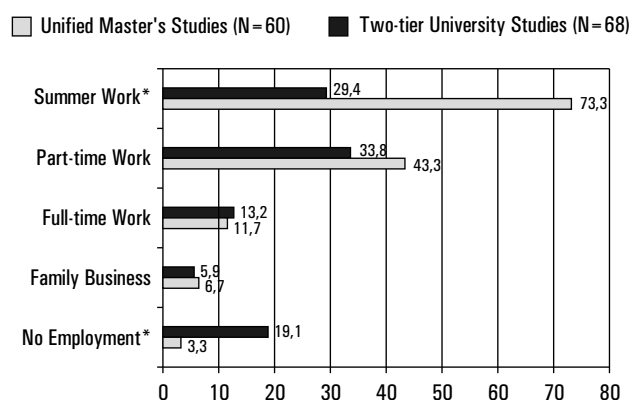

Figure 1. Activities taken up by respondents (%)

Furthermore, the analysis revealed that respondents frequently found employment. Students worked mainly during summer vacations. This type of activity was taken up more frequently by students of unified Master's studies (73% vs. 29% in students of two-tier studies). In addition, more than half of full-time students and one in three two-tier course students found part time employment. Full-time employment was found by one in eight. One out of eight students of two-tier studies and only 3% of full-time students declared they did not seek employment during their studies (statistically relevant differences; Fig. 2).

* - statistically vital differences, p<0,05

Figure 2. Employment During Studies (%)

The next empirical subject discussed in the research was respondents' professional plans. The analysis showed that 2/3 of students of two-tier studies and half of those from unified Master's course were planning on finding employment in the educational sector. 37% of all respondents declared interest in employment in other organizations and institutions of physical education. Relatively few respondents were interested in finding work abroad (5-9%).

When asked to evaluate their chances of finding employment, the majority of respondents stated that they would find work but it would take considerable time and effort (approx. 50% of respondents). Almost one in three students were aware of the fact that they may have difficulties finding work. Only 1 out of five (unified Master's studies) and 1 out of 7 respondents (two-tier studies) believed that finding employment would be easy. It can be said that the education model did not differentiate respondents' declarations as regards this characteristic.

Discussion

The study is an attempt at evaluation of transformations which took place in the education of teachers along with the transformation of unified Master's studies into two-tier university studies. Despite differences in the approach to the subject, the results of the analysis indicate a convergence of opinions coming from representatives of both models of education. Assuming the isolated factors (results of factor analysis) as a kind of model of respondents' expectations regarding studies, it can be stated that two-tier course students constituted a more diverse test group where expectations regarding general competences essential to the modern labour market were dominant.

On the other hand students of the unified Master's course exhibited a more traditional approach assuming that studies will prepare them for their career, develop entrepreneurial skills and will be beneficial for their intellect and fitness.

When characterizing the level of competences gained, one ought to note that both groups of respondents evaluated professional education, organizational and interpersonal (team-work) skills, which are considered essential in the process of becoming active on the labour market, as the highest [9, 10]. Moreover, approximately 60% of respondents declared good or very good preparation for self-study which, in the light of the fleeting character of university knowledge and the concept of lifelong learning, seems to be of particular importance [5]. In turn, managerial skills and entrepreneurship ranked relatively low among respondents. Only 1 out of 5 respondents evaluated the level of these competences as high or very high. Meanwhile, the free-market economy demands that graduates of physical education studies possess managerial skills: leadership, motivational skills, the ability to offer an attractive selection of sport and recreation classes, organizing these activities, securing finances for one's own business, leading sport associations or working in local and national administration [11]. On the other hand, a sufficient level of knowledge and entrepreneurial skills may constitute an essential alternative in the face of a decreasing demand for teachers of physical education [12].

Foreign languages skills proved to be deficient, which has arisen in previous research [13, 14]. Due to the fact that these skills are of key importance in the modern labour market and that they also help improve mobility, taking corrective measures seems essential. The improvement of the existing situation requires a higher degree of student involvement which, regarding learning a foreign language, constitutes a prerequisite. Students could be encouraged to take more responsibility regarding the course and effects of studies, which is also connected with postulates of „student orientation” where „teaching” ought to be supplanted with „learning” [15, 16].

From the perspective of the stipulations of the Bologna Declaration connected with the improvement of mobility of students of two-tier courses, respondents' declarations regarding their journeys abroad, participation in student exchange programs and also intentions of going abroad in search of employment did not differentiate respondents.

Despite some high hopes associated with the introduction of two-tier studies and the improvement of vocational skills, flexibility and competitiveness on the European labour market [16], results of the analysis indicate similar outcomes of studies in both models of education. Both the level of competences gained and respondents' attitudes and declarations regarding the chance of finding employment seem to justify the claim. In addition, when comparing results of the analysis to the issue of outcomes of studies at DPES, it should be noted that the new two-tier model of education replicates drawbacks of the former, unified Master's.

The National Qualifications Framework can be seen as an opportunity for the improvement of the quality of education. However, the decisive role in this process must be attributed to the quality of student candidates, the quality of material and human resources and the involvement of higher education institutions in the process of providing an internal quality culture [17].

Conclusions

Results of the study suggest the following conclusions:

1. While deciding upon their studies, respondents expected mainly good professional education. Moreover, regarding competences gained in this respect, respondents evaluated these as high.
2. Both students of unified and two-tier studies worked actively to acquire additional certificates broadening their vocational competences.
3. The majority of respondents' declarations regarding the course and effect of both unified and two-tier studies were convergent.

Acknowledgements

The study was financed by the Ministry of Science and Higher Education, Josef Pilsudski University of Physical Education in Warsaw, project no. DS.177.

Literature

1. Osiński, Z. (2011). Ought Teacher Studies Be of Two-tier Type? In B. Sitarska, K. Jankowski & R. Droba (Eds.), *The Quality of Education at a university level. Challenges of the Modern Age* (pp. 25-33). Siedlce: University of Natural Sciences and Humanities in Siedlce Publishing House. [in Polish]
2. Klimczak, A. (2010). A Hidden University. Hidden curriculum in the Bologna Process Documents. *Nauka i Szkolnictwo Wyższe* 36(1-2), 149-159. [in Polish]
3. Werner, E. (2011). A Graduate of a University – a Profile in Social Context. *Nauka i Szkolnictwo Wyższe* 37(1), 106-118.
4. Kyrgyridis, P. & Derri V. (2006). Factors that Contribute to Effective Teaching in Physical Education: A Review. *Inquiries in Sport & Physical Education* 4(3), 409-420.
5. Nowosad, I. (2010). The Bologna Process vs. the Priority of the Quality of Teacher Education in Poland. *Education Studies Research Innovations* 2, 6-22. [in Polish]
6. Paško, J. (2008). Education for Pleasure or Requirements. In B. Sitarska, R. Droba & K. Jankowski (Eds.), *Educational Dilemmas of the Modern Man vs. the Quality of Education at a University Level* (pp. 293-297). Siedlce: University of Podlasie Publishing House. [in Polish]
7. The Recommendations of the European Parliament and the Council from 23rd April 2008 on the Establishment of the European Qualifying Framework for Lifelong Learning. 2008 Journal of Laws no. 111 item 4.
8. Kochanowski, J. (2008). Communicative (Polylogic) Model of Quality Management in a University. *Nauka i Szkolnictwo Wyższe* 31(1), 85-98. [in Polish]
9. Orczykowska, A. (2006). Higher Education vs. Requirements of the Labour Market. *Nauka i Szkolnictwo Wyższe* 28(2), 49-64. [in Polish]
10. Białecki, I. (2006). Competences vs. Politics Regarding Education and the Labour Market. *Nauka i Szkolnictwo Wyższe* 28(2), 97-107. [in Polish]
11. Ważny, Z. (2002). Staff Training vs. Requirements of Modern Sports. *Sport Wyczynowy* 11-12, 85-93. [in Polish]
12. Jaworski, Z. (2002). The Development of Physical Education Studies vs. Employment Opportunities for Graduates of the Studies in the Educational Sector. *Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne* 5, 20-23. [in Polish]
13. Buchta, K. (2011). The course and didactic results of Master's studies in Physical Education. *Polish Journal of Sport and Tourism* 18(1), 69-81.
14. Buchta, K. & Lisicki T. (2011). Undergraduate studies in Physical Education in students' opinion. *Polish Journal of Sport and Tourism* 18(2), 144-157.
15. Chełmecki, B. (2007). Staff Training Regarding the Requirements of Physical Education in the Context of the Bologna Process. In J. Nowocień (Ed.), *Social and Educational Aspect of Modern Sport and Olimpism. Patriotic Education by Sport* (pp. 180-185). Warszawa: PAOL, Fundacja Centrum Edukacji Olimpijskiej. [in Polish]
16. Socha, M.W. (2011). The Bologna Process: the Perspective of the Quality of Education. *Przegląd Socjologiczny* 4, 39-65. [in Polish]
17. Cieśliński, R. (2009). University education quality system - assumptions vs. practice in the context of the Bologna Process. *Polish Journal of Sport and Tourism* 16(3), 135-142.

Submitted: July 11, 2012

Accepted: October 15, 2012

KOMPETENCJE STUDENTÓW WYCHOWANIA FIZYCZNEGO. STUDIA JEDNOLITE VERSUS DWUSTOPNIOWE

Kompetencje studentów WF

KRYSTYNA BUCHTA

¹*Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie
Wydział Wychowania Fizycznego i Sportu w Białej Podlaskiej
Zakład Marketingu i Statystyki*

Adres do korespondencji: dr Krystyna Buchta, Wydział Wychowania Fizycznego i Sportu
21-500 Biała Podlaska, ul. Akademicka 2, tel.: 83 3428784, e-mail: krystyna.buchta@awf-bp.edu.pl

Streszczenie

Wprowadzenie. Celem pracy było przeprowadzenie analizy porównawczej efektów jednolitych i dwustopniowych studiów magisterskich na kierunku wychowanie fizyczne w Wydziale Wychowania Fizycznego i Sportu w Białej Podlaskiej, Akademii Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie. **Materiał i metody.** Badaniami objęto łącznie 128 studentów ostatnich semestrów studiów stacjonarnych. W pracy wykorzystano metodę sondażu diagnostycznego z techniką ankiety audytoryjnej. Bazując na opiniach studentów, analizowano m.in. oczekiwania badanych wobec kształcenia i stopień ich realizacji, formy podejmowanych w czasie studiów aktywności, plany zawodowe po ukończeniu studiów oraz opinie o przebiegu studiów wychowania fizycznego. **Wyniki.** Poszukując odpowiedzi na pytanie o skutki ustalono, że badani podejmując studia wychowania fizycznego liczyli głównie na zdobycie kompetencji kierunkowych oraz wiedzy i umiejętności umożliwiających dalsze kształcenie. Wysoko ocenili również poziom nabytych w tym zakresie kompetencji. Zdecydowana większość badanych zadeklarowała chęć pracy w szkolnictwie oraz w innych placówkach kultury fizycznej. **Wnioski.** W wyniku przeprowadzonych badań stwierdzono, iż w świetle opinii badanych, przekształcenie jednolitego systemu kształcenia na studia dwustopniowe nie przyniosło zasadniczych różnic w zakresie efektów kształcenia na kierunku wychowanie fizyczne.

Słowa kluczowe: wychowanie fizyczne, jednolite studia magisterskie, studia dwustopniowe, efekty kształcenia, kompetencje.

Wstęp

Wdrażanie ustaleń Deklaracji Bolońskiej spowodowało szereg przemian w europejskim szkolnictwie wyższym. Ich celem było m.in. stworzenie warunków do większej mobilności obywateli, poprawa porównywalności systemów kształcenia państw sygnatariuszy, jakości kształcenia, a także lepsze dostosowanie kształcenia do potrzeb rynku pracy, a w konsekwencji poprawa „zatrudnialności” absolwentów. Realizacji tych postulatów miało służyć wdrożenie dwustopniowego modelu kształcenia. Atutem nowego systemu studiowania miała być głównie jego elastyczność, dająca możliwość skorygowania (już w trakcie kształcenia) decyzji studenta o wyborze uczelni i kierunku studiów, zakończenia nauki na etapie studiów licencjackich i podjęcia pracy, bądź czasowego przerwania kształcenia na tym etapie i następnie jego kontynuowania na studiach drugiego stopnia. Zakładano także, że system studiów dwustopniowych, oparty na krótszych cyklach kształcenia i jednocześnie otwarty na zmiany dyscyplin i profilów studiowania lepiej przygotowuje do kształcenia przez całe życie [1].

Mimo, iż praktyczne efekty reformy szkolnictwa wyższego zapoczątkowanej przez proces boloński nie są jeszcze wystarczająco dobrze rozpoznane, w literaturze przedmiotu pojawiają się krytyczne oceny tego programu [2, 3]. Zwraca się m.in. uwagę na fakt, że w sytuacji, gdy priorytetem współczesnej szkoły wyższej stało się wykształcenie absolwentów konkurencyjnych na rynku pracy, przekazywana wiedza będzie służyć głównie kształceniu kompetencji, przy marginalizacji jej wartości auto-

telicznej. W konsekwencji mury szkoły wyższej opuszcza najczęściej absolwent „wykwalifikowany”, nie zaś „wykształcony”.

Sporo kontrowersji wzbudza realizacja modelu bolońskiego w przypadku kształcenia nauczycieli [4]. Wątpliwości dotyczą m.in. zasadności podziału studiów o specjalności nauczycielskiej na dwa stopnie, co w sytuacji zmniejszającego się zapotrzebowania na nauczycieli nie stwarza większych szans na podjęcie pracy w szkolnictwie przez osoby z tytułem licencjata [1, 5, 6].

Prezentowane opracowanie jest próbą empirycznej oceny i analizy efektów kształcenia na jednolitych i dwustopniowych studiach wychowania fizycznego w Wydziale Wychowania Fizycznego i Sportu w Białej Podlaskiej, Akademii Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie. Poszukując odpowiedzi na pytanie o skutki przekształcenia jednolitych studiów magisterskich na studia dwustopniowe, w pracy analizowano opinie osób kończących naukę w ramach tych modeli. Celem podjętych badań było poznanie poziomu pożądanych kompetencji i stopnia ich wykształcenia w toku studiów, ocena postaw odzwierciedlających podejmowane przez studentów aktywności w czasie studiów oraz ich planów zawodowych.

Materiał i metody

Badaniami objęto studentów kończących w roku akademickim 2010/2011 jednolite studia magisterskie (N = 60) i studia

drugiego stopnia (N = 68) na kierunku wychowanie fizyczne w Wydziale Wychowania Fizycznego i Sportu w Białej Podlaskiej Akademii Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie.

W obu objętych badaniem rocznikach studentów dominowali mężczyźni (ok. 2/3 ogółu badanych). Większość badanych stanowili mieszkańcy miast (60%-67%). W strukturze wyników studiowania dominowały oceny z przedziału 3,5 – 4,0 (43% - 55%), przy czym wśród studentów studiów dwustopniowych częściej występowały oceny najwyższe (powyżej 4,5 - 16% vs. 3% - studia jednolite).

Materiał empiryczny zgromadzono za pomocą metody sondażu diagnostycznego z techniką ankiety audytoryjnej.

Kwestionariusz ankiety zawierał blok zagadnień umożliwiających m.in. analizę:

- oczekiwań badanych wobec studiów wychowania fizycznego;
- poziomu nabytych w czasie studiów kompetencji;
- przejawianych w czasie studiów form aktywności;
- planów i szans zawodowych.

Przy realizacji podjętej problematyki badawczej przyjęto, zgodnie z definicjami sformułowanymi przez Parlament Europejski i Radę Unii Europejskiej [7], pod pojęciem „efekty studiowania” - „określenie tego, co uczący się wie, rozumie i potrafi wykonać po ukończeniu procesu uczenia się, które dokonywane jest w kategoriach wiedzy, umiejętności i kompetencji”. W tym ujęciu „wiedza” stanowi „efekt przyswajania informacji poprzez uczenie się”, natomiast „umiejętności” oznaczają „zdolność do stosowania wiedzy i korzystania z know-how w celu wykonywania zadań i rozwiązywania problemów”. Z kolei „kompetencje”, ujmowane w kontekście europejskich ram kwalifikacji, oznaczają „udowodnioną zdolność stosowania wiedzy, umiejętności i zdolności osobistych, społecznych lub metodologicznych okazywaną w pracy lub nauce oraz w karierze zawodowej i osobistej”.

W celu określenia struktury oczekiwań badanych wobec studiów, zastosowano analizę czynnikową z rotacją Varimax. Liczbę czynników wyodrębniono uwzględniając kryterium Kaisera. Analizy porównawcze wyników przeprowadzono przy zastosowaniu testu t-Studenta i testu chi-kwadrat, przyjmując jako zmienną różnicującą model kształcenia. Za istotne statystycznie przyjęto różnice na poziomie $p < 0,05$.

Wyniki

Przyjmując marketingowe podejście do kształcenia jako usługi edukacyjnej, przy ocenie efektów studiowania niezbędnym było rozpoznanie oczekiwań klienta-studenta [8].

Struktura oczekiwanych kompetencji a model kształcenia

Deklaracje badanych studentów dotyczące oczekiwań związanych ze studiami mierzone były skalą pięciopunktową (1-5, gdzie 5-max). Aby zbadać ich strukturę i ocenić na ile kompetencje pożądane przez studentów jednolitych i dwustopniowych studiów tworzą podobne wzory, przeprowadzono analizę czynnikową. W rezultacie wyodrębnione zostały dwa niezależne czynniki skupiające najsilniej powiązane ze sobą zmienne. W przypadku studentów jednolitych studiów magisterskich czynnik pierwszy obejmował większość ocenianych kompetencji, przy czym najwyższe ładunki czynnikowe dotyczyły umiejętności ogólnych (obsługi komputera, znajomości języków obcych i przygotowania do podjęcia działalności gospodarczej) oraz kompetencji kierunkowych. Z kolei z drugim czynnikiem najsilniej powiązane były oczekiwania związane z umiejętnością samokształcenia oraz dotyczące rozwoju kariery sportowej. Inaczej natomiast przedstawia się struktura czynników

wyróżnionych na podstawie deklaracji studentów studiów dwustopniowych. W przypadku tej grupy studentów, czynnik pierwszy najsilniej korelował jedynie z kompetencjami ogólnymi, odzwierciedlającymi postawy przedsiębiorcze. Drugi czynnik odnosi się do zmiennych związanych z kierunkowym przygotowaniem do zawodu wspieranych sprawnością ogólną intelektualną i rozwojem kariery sportowej (Tab. 1).

Tabela 1. Oczekiwania związane ze studiami. Analiza czynnikowa z rotacją Varimax*

Oczekiwane kompetencje	Jednolite studia magisterskie		Studia dwustopniowe	
	Czynnik 1.	Czynnik 2.	Czynnik 1.	Czynnik 2.
ogólny rozwój intelektualny	0,52	0,44	-0,01	0,72
przygotowanie do pracy w szkolnictwie	0,64	0,42	-0,06	0,79
przygotowanie menedżerskie	0,58	0,23	0,82	-0,01
umiejętność samokształcenia	0,25	0,74	0,35	0,49
znajomość języków obcych	0,81	-0,09	0,61	0,30
umiejętność obsługi komputera	0,84	0,01	0,80	0,21
przygotowanie do działalności gospodarczej	0,70	0,05	0,89	-0,06
umiejętność pracy w zespole	0,34	0,32	0,45	0,37
rozwój kariery sportowej	-0,31	0,73	0,34	0,54
Wariancja wyjaśniona (%)	31,40	16,20	29,30	19,50

* - pogrubioną czcionką wyróżniono ładunki czynnikowe najsilniej powiązane ze zmiennymi

Oczekiwania badanych wobec studiów a poziom nabytych kompetencji

Istotne ustalenia dla oceny efektów kształcenia na badanym kierunku dało zestawienie pożądanych (oczekiwanych) i nabytych w czasie studiów kompetencji. Analiza opinii respondentów w tym zakresie pokazała, że zarówno studenci jednolitych studiów magisterskich, jak i studiów dwustopniowych, oczekiwali głównie dobrego przygotowania do pracy w szkolnictwie (ok. 90% respondentów). Liczyli także na ogólny rozwój intelektualny (84%-87%) i na przygotowanie w zakresie pracy zespołowej (77%-78%) (Tab. 2). Tego rodzaju oczekiwania kształtowały się według deklaracji badanych na poziomie 4,1-4,6 pkt. (według pięciopunktowej skali ocen). Analiza zgromadzonego materiału pokazała jednocześnie, że wykształcone w czasie studiów kompetencje znacznie odbiegały od oczekiwań badanych w tym względzie, przyjmując przeciętnie poziom 3,6-4,0 pkt. (różnice istotne statystycznie).

Stosunkowo wysoki odsetek badanych liczył także na dobre przygotowanie w zakresie samokształcenia (71%-75%), przy czym nabyte w tym zakresie umiejętności wysoko oceniło 60%-63% (średnio: 3,6-3,7 pkt.). Z kolei mniejsze oczekiwania wiązane z przygotowaniem menedżerskim i umożliwiającym podjęcie własnej działalności gospodarczej (mniej niż połowa badanych zadeklarowała je jako ważne i bardzo ważne). Poziom tych kompetencji wyniesiony ze studiów oceniono przeciętnie jako niedostateczny, zaś wysokie noty wystawił zaledwie co piąty badany.

W świetle samooceny badani prezentowali także niski poziom umiejętności językowych. Zaledwie 22% studiujących w trybie dwustopniowym i 28% spośród studentów 4,5-letnich jednolitych studiów magisterskich wysoko oceniło znajomość języków obcych (oceny 4 i 5), przy czym deklaracje dotyczące zapotrzebowania na takie umiejętności złożyło ok. 62% badanych.

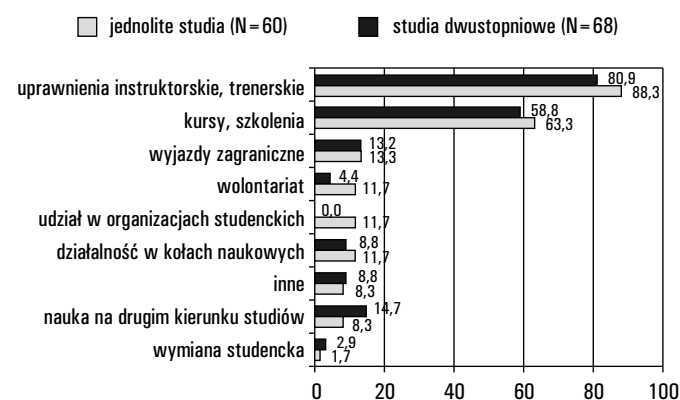
Tabela 2. Kompetencje oczekiwane i nabyte w czasie studiów* (%)

Oczekiwane kompetencje	Kompetencje oczekiwane		Kompetencje nabyte	
	jednolite studia magisterskie (N=60)	studia dwustopniowe (N=68)	jednolite studia magisterskie (N=60)	studia dwustopniowe (N=68)
ogólny rozwój intelektualny	86,7	83,8	58,3	55,9
przygotowanie do pracy w szkolnictwie	91,7	89,7	65,0	70,6
przygotowanie menedżerskie	46,7	44,1	18,3	20,6
umiejętność samokształcenia	75,0	70,6	63,3	60,3
znajomość języków obcych	61,7	61,8	28,3	22,1
umiejętność obsługi komputera	55,0	47,1	48,3	36,8
przygotowanie do działalności gospodarczej	45,0	36,8	11,7	19,1
umiejętność pracy w zespole	76,7	77,9	66,7	72,1
rozwój kariery sportowej	48,3	63,2	11,7	30,9

* - w tabeli uwzględniono tylko oceny 4 i 5 (skala 1-5; 5-max)

Inne przejawy i wyróżniki efektów kształcenia

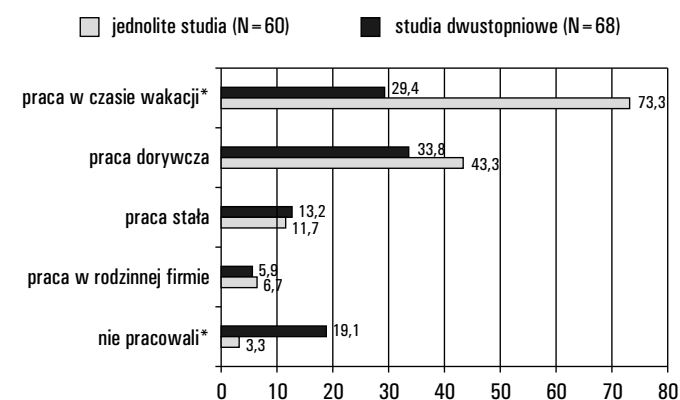
W kontekście wdrażanych Krajowych Ram Kwalifikacji, ważne wyróżniki efektów kształcenia stanowią nie tylko zdobyta wiedza i umiejętności, ale również prezentowane postawy, w tym zdolność do podejmowania określonych aktywności. W wyniku przeprowadzonych badań, ustalono, że studenci kierowali swoją aktywność w czasie studiów głównie na uczestnictwo w licznych kursach i szkoleniach, których wymiernym efektem było zdobycie dodatkowych uprawnień instruktorskich i trenerskich (ponad 80% wskazań). Inne odnotowane przejawy aktywności studenckiej, cieszące się jednak zdecydowanie mniejszym zainteresowaniem badanych dotyczyły podejmowania nauki na drugim kierunku studiów (8%-15%), działalności w studenckim ruchu naukowym (9%-12%), czy też w formie wolontariatu (4%-12%), a także uczestnictwa w zagranicznej wymianie studenckiej (2%–3% wskazań) (Ryc. 1).

Rycina 1. Formy aktywności podejmowane przez badanych (%)

Analiza zgromadzonego materiału pokazała ponadto, że częstym przejawem aktywności badanych było podejmowanie pracy zarobkowej. Badani pracowali głównie w okresie wakacji, przy czym dotyczyło to częściej studentów jednolitych studiów magisterskich (73% vs. 29%). Ponadto niemal połowa studiujących na jednolitych studiach magisterskich i przeciętnie co trzeci badany ze studiów dwustopniowych podejmowali pracę dorywczą w czasie studiów. Z kolei na stałe zatrudniony był przeciętnie co ósmy z badanych. Deklaracje o nie podejmowaniu pracy zarobkowej w czasie studiów złożył co piąty bada-

ny studiujący w trybie dwustopniowym i zaledwie 3% studentów jednolitych studiów (różnice istotne statystycznie; Ryc. 2).

* - różnice istotne statystycznie, $p < 0,05$

Rycina 2. Podejmowanie pracy w czasie studiów (%)

Kolejnym wątkiem empirycznym poruszonym w badaniach były plany zawodowe respondentów po ukończeniu studiów. Wyniki analiz pokazały, że dwie trzecie studentów ze studiów dwustopniowych i połowa badanych studiujących w systemie jednolitym planuje zatrudnienie w szkolnictwie, zaś 37% badanych zadeklarowało zamiar podjęcia pracy w innych (poza szkolnictwem) organizacjach kultury fizycznej. Stosunkowo mały odsetek badanych zamierza szukać pracy za granicą (5%–9%).

Badani poproszeni o ocenę swoich szans zawodowych w większości przewidywali, że pracę znajdą, ale będzie to wymagało dłuższych poszukiwań (ok. połowa badanych). Jednak blisko co trzeci z respondentów zdawał sobie sprawę z faktu, że może mieć trudności ze zdobyciem pracy. Jedynie co piąty badany (studia jednolite) i co siódmy (studia dwustopniowe) wierzyli w łatwe znalezienie pracy. Generalnie model kształcenia nie różnicował opinii badanych w tej kwestii.

Dyskusja

W opracowaniu podjęto próbę oceny przeobrażeń jakie dokonały się w praktyce kształcenia nauczycieli wychowania fizycznego po wprowadzeniu w miejsce jednolitych studiów magisterskich, studiów dwustopniowych. Wyniki przeprowadzonych analiz pokazały dużą zgodność opinii przedstawicieli obu modeli kształcenia dotyczących przebiegu i efektów studiów na badanym kierunku, mimo odnotowanych zróżnicowanych przesłanek w podejściu do studiów. Traktując bowiem wyróżnione czynniki (efekt analizy czynnikowej), jako pewne wzorce oczekiwań badanych wobec studiów, można stwierdzić, że studenci modelu dwustopniowego stanowili próbę bardziej zróżnicowaną, z dominantą nastawień na wykształcenie kompetencji ogólnych niezbędnych na współczesnym rynku pracy.

Z kolei studenci jednolitych studiów magisterskich wychowania fizycznego prezentowali bardziej tradycyjne podejście, zakładając, że studia przygotowują ich do zawodu, i jednocześnie wykształcają postawy przedsiębiorcze, a także wpłyną na ogólny rozwój dyspozycji intelektualnych i sprawnościowych.

Charakteryzując poziom nabytych w czasie studiów kompetencji należy stwierdzić, że w obu próbach najwyższej oceniono przygotowanie kierunkowe oraz posiadanie organizacyjno-interpersonalnych umiejętności pracy w zespole, uznawane za kluczowe w procesie stawania się współczesnego absolwenta aktywnym podmiotem na rynku pracy [9, 10]. Ponadto ok. 60%

badanych zadeklarowało dobre i bardzo dobre przygotowanie do samokształcenia, co w sytuacji coraz krótszej „żywności” wiedzy wynoszonej z uczelni i wobec koncepcji uczenia się przez całe życie wydaje się mieć szczególne znaczenie [5]. Z kolei stosunkowo nisko w samoocenie badanych wypadły umiejętności menedżerskie oraz przygotowanie umożliwiające podjęcie samodzielnej działalności gospodarczej. Za ledwie co piąty reprezentant obu modeli kształcenia określił poziom wyniesionych w tym zakresie kompetencji jako wysoki lub bardzo wysoki. Tymczasem gospodarka wolnorynkowa oczekuje od absolwenta uczelni wychowania fizycznego aktywności typowo menedżerskich: umiejętności bycia liderem i motywowania podopiecznych do systematycznego wysiłku, przedstawienia atrakcyjnej oferty zajęć sportowo-rekreacyjnych, organizowania tego rodzaju zajęć, zabezpieczenia środków finansowych na podejmowaną działalność, ale także kierowania stowarzyszeniami sportowymi, czy funkcjonowania w administracji samorządowej i państwowej [11]. Z kolei odpowiedni poziom wiedzy i umiejętności umożliwiających samodzielne prowadzenie działalności gospodarczej mógłby stanowić istotną alternatywę wobec zmniejszającego się zapotrzebowania na nauczycieli wychowania fizycznego [12].

Słabą stroną przygotowania zawodowego okazały się umiejętności językowe badanych, co niejednokrotnie sygnalizowano także we wcześniejszych badaniach [13, 14]. Ze względu na kluczowe znaczenie tego rodzaju kompetencji na globalnym rynku pracy, dążąc jednocześnie do poprawy mobilności, zasadne wydaje się podjęcie określonych działań naprawczych w tym zakresie. Poprawa istniejącej sytuacji wymaga jednak większego zaangażowania ze strony samych studentów, co szczególnie w przypadku nauki języka obcego stanowi warunek konieczny. Potrzeba przejęcia większej odpowiedzialności studentów za przebieg i efekty studiowania wiąże się także z postulowaną „orientacją na studenta”, gdzie „nauczanie” powinno być zastąpione „uczeniem się” [15, 16].

Patrząc przez pryzmat założeń Deklaracji Bolońskiej związanych z poprawą mobilności studentów studiów dwustopniowych, analiza wypowiedzi badanych dotyczących częstotliwości odbytych wyjazdów zagranicznych, poziomu uczestnictwa w wymianie studenckiej, a także planów związanych z ewentualnym wyjazdem za granicę w poszukiwaniu pracy, nie różnicuje badanych.

Pomimo dużych nadziei związanych z wdrożeniem studiów dwustopniowych dotyczących lepszego przygotowania zawodowego, większej elastyczności i konkurencyjności absolwentów na europejskim rynku pracy [16], wyniki przeprowadzonych badań zdają się pokazywać podobne efekty kształcenia realizowanego w ramach obu modeli. Świadczą o tym zarówno poziom nabytych kompetencji, jak też prezentowane przez badanych postawy oraz ocena perspektyw znalezienia pracy. Ponadto, odnosząc uzyskane wyniki do problematyki efektów i jakości kształcenia na kierunku wychowanie fizyczne w WWFiS, należy stwierdzić, że nowy, dwustopniowy model powieli słabości wcześniejszego jednolitego systemu.

Szansą na poprawę jakości kształcenia mogą być wdrażane Krajowe Ramy Kwalifikacji, ale decydującą rolę należy przypisać jakości kandydatów na studia, jakości zasobów materialnych i kadrowych oraz zaangażowaniu środowiska uczelni w dążeniu do zapewnienia wewnętrznej kultury jakości [17].

Wnioski

Wyniki przeprowadzonych badań pozwalają na sformułowanie następujących wniosków:

1. Podejmując studia wychowania fizycznego badani liczyli głównie na dobre przygotowanie kierunkowe, wysoko ocenili również poziom nabytych w tym zakresie kompetencji.

2. Studenci jednolitych i dwustopniowych studiów WF najczęściej angażowali się w zdobywanie dodatkowych uprawnień poszerzających ich kompetencje zawodowe.
3. Opinie dotyczące przebiegu i efektów studiów jednolitych i dwustopniowych wyrażone przez badanych były w większości zbieżne.

Podziękowania

Badania finansowano przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, projekt Akademii Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie, nr DS.177.

Piśmiennictwo

1. Osiński, Z. (2011). Czy studia dla nauczycieli powinny być dwustopniowe? W B. Sitarska, K. Jankowski, R. Droba, (Red.), *Jakość kształcenia w szkole wyższej wobec wyzwania współczesności* (str. 25-33). Siedlce: Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach.
2. Klimczak, A. (2010). Ukryty uniwersytet. Hidden curriculum w dokumentach procesu Bolońskiego. *Nauka i Szkolnictwo Wyższe* 36(1-2), 149-159.
3. Werner, E. (2011). Absolwent szkoły wyższej – sylwetka w kontekście społecznym. *Nauka i Szkolnictwo Wyższe* 37(1), 106-118.
4. Kyrgyridis, P. & Derri V. (2006). Factors that Contribute to Effective Teaching in Physical Education: A Review. *Inquiries in Sport & Physical Education* 4(3), 409-420.
5. Nowosad, I. (2010). Proces boloński a priorytet jakości kształcenia nauczycieli w Polsce. *Edukacja Studia Badania Innowacje* 2, 6-22.
6. Paško, J. (2008). Kształcenie dla przyjemności czy dla potrzeb. W B. Sitarska, R. Droba & K. Jankowski (Red.), *Dylematy edukacyjne współczesnego człowieka a jakość kształcenia w szkole wyższej* (str. 293-297). Siedlce: Wydawnictwo Akademii Podlaskiej.
7. Zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie. Dz. U. C 111 z 6.5.2008, 4.
8. Kochanowski, J. (2008). Komunikacyjny (polilogiczny) model zarządzania jakością w szkole wyższej. *Nauka i Szkolnictwo Wyższe* 31(1), 85-98.
9. Orczykowska A. (2006). Szkolnictwo wyższe a wymagania rynku pracy. *Nauka i Szkolnictwo Wyższe* 28(2), 49-64.
10. Białecki, I. (2006). Pojęcie kompetencji a polityka wobec edukacji i rynku pracy. *Nauka i Szkolnictwo Wyższe* 28(2), 97-107.
11. Ważny, Z. (2002). Kształcenie kadr a wymagania współczesnego sportu. *Sport Wyczynowy* 11-12, 85-93.
12. Jaworski, Z. (2002). Rozwój studiów wychowania fizycznego a możliwości zatrudnienia ich absolwentów w szkolnictwie. *Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne* 5, 20-23.
13. Buchta, K. (2011). The course and didactic results of Master's studies in Physical Education. *Polish Journal of Sport and Tourism* 18(1), 69-81.
14. Buchta, K. & Lisicki T. (2011). Undergraduate studies in Physical Education in students' opinion. *Polish Journal of Sport and Tourism* 18(2), 144-157.
15. Chelmecki, B. (2007). Kształcenie kadr na potrzeby kultury fizycznej z perspektywy Procesu Bolońskiego. W J. Nowocień (Red.), *Społeczno-edukacyjne oblicza współczesnego sportu i olimpiizmu. Wychowanie patriotyczne przez sport* (str. 180-185). Warszawa: PAOL, Fundacja Centrum Edukacji Olimpijskiej.

16. Socha, M.W. (2011). Proces Boloński: perspektywa jakości kształcenia. *Przegląd Socjologiczny* 4, 39-65.
17. Cieśliński, R. (2009). University education quality system - assumptions vs. practice in the context of the Bologna Process. *Polish Journal of Sport and Tourism* 16(3), 135-142.

Otrzymano: 11.07.2012

Przyjęto: 15.10.2012